

دبیرخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

الگوی نظری ساحت های تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

دفترخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

این نونهالانی

که امید آتیه کشور اسلامی هستند

اینها امانت هایی هستند در دست معلمین

دیرخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

**وظیفه آموزش و پرورش تربیت نسلی
« با ایمان ، با وفا ، مسئولیت پذیر
دارای اعتماد به نفس ، مبتکر ، راستگو
شجاع ، با حیا ، اهل تفکر و اندیشه
عاشق کشور و نظام و مردم
و دوستدار مصالح کشور »**

است

دبیرخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

الگوی نظری

منظور از الگوی نظری :

" طرحواره مفهومی نظام مندی است، متشکل از عناصر مربوط به جریان تربیت و روابط میان آن ها که پاسخ های مستدل و عامی را برای هدایت مربیان در عمل تربیتی فراهم می آورد"

➤ هر الگوی نظری شامل سه دسته مؤلفه است:

« اصول »

« رویکرد »

« حدود و قلمرو »

حدود و قلمرو ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

نخست

تربیتی که چهارچوب بنیادی و اصول آن بر اساس دین و آموزه‌های دینی باشد. این شکل از تربیت دینی در مقابل تربیت سکولار قرار دارد و همه ابعاد یک نظام را براساس مبانی معیارهای دینی شامل می‌شود.

دوم

بخش خاصی از تربیت که برای تقویت روند دین‌داری و دین‌ورزی متربیان صورت می‌پذیرد.

در این شکل از تربیت، اعتقادات و مناسک دینی خاصی مورد توجه قرار می‌گیرد و تربی برای رسیدن به ایمان و باور و عمل به آنها تربیت می‌شود.

حدود و قلمرو ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

- ❑ بخشی از جریان تربیت رسمی و عمومی
- ❑ ناظر به رشد و تقویت مرتبه قابل قبولی از جنبه دینی و اخلاقی حیات طیبه در وجود متربیان ، شامل:
- ❖ تدابیر و اقداماتی که جهت پرورش ایمان و التزام آگاهانه و اختیاری متربیان نسبت به مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، اعمال و صفات اعتقادی عبادی و اخلاقی و در راستای تکوین و تعالی هویت دینی و اخلاقی ایشان صورت می‌پذیرد.
- ❖ خودشناسی و معرفت نسبت به خداوند متعال
- ❖ معاد
- ❖ نبوت
- ❖ ولایت رهبران دینی (پیامبر(ص) و ائمه معصومین(ع)) و لزوم پیروی از ایشان ، که به حق برترین انسان‌ها ی کامل در طول تاریخ هستند.

رویکرد ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

- فطرت‌مداری (شروع از معرفت و میل ربوبی سرشته در وجود متریان)
- تعالی مرتبتی (رعایت مراتب تشکیکی تدین و تخلّق، با توجه به مراتب دین‌داری و اخلاق)
- جامع بودن بین روش موضوعی (در بُعد بینش و دانش دینی) و روش تلفیقی (با سایر ساحت‌های تربیت و در بُعد نگرش و عمل دینی)
- عقلانیت محوری (اصالت دادن به تعقل و عقلانیت، که اسکلت و محور تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی تلقی می‌شود)، ضمن توجه به ابعاد عاطفی و عملی (پرهیز از مواجهه صرفاً احساسی یا انتخاب دین بر اساس اکراه و اجبار و تلقین محض)؛ یعنی تأکید بر کسب بصیرت دینی

رویکرد ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

- ❑ مشارکت و همراهی همهٔ عوامل (هماهنگی و تقسیم کار بین خانواده، مدرسه، مسجد و رسانه)
- ❑ انعطاف پذیری، تنوع و پویایی (توجه به مقتضیات زمان و مکان، ضمن حفظ اصول)
- ❑ فعال بودن متربیان (تأکید بر نقش اصلی ایشان در فرایند این نوع تربیت و نتیجه آن)
- ❑ مسئله محوری (توجه به موضوعات و مسائل زندگی روزمره)
- ❑ توجه به بعد عاطفی و ولایی دین (بهره‌مندی مناسب از عواطف، احساسات و تجارب شخصی برای تعمیق و گسترش تدین) ، تولا و تبراً

اصول حاکم بر ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

- فطرت‌مداری (شروع از معرفت و میل ربوبی سرشته در وجود متریان)
- تعالی مرتبتی (رعایت مراتب تشکیکی تدین و تخلّق، با توجه به مراتب دین‌داری و اخلاق)
- جامع بودن بین روش موضوعی (در بُعد بینش و دانش دینی) و روش تلفیقی (با سایر ساحت‌های تربیت و در بُعد نگرش و عمل دینی)
- عقلانیت محوری (اصالت دادن به تعقل و عقلانیت، که اسکلت و محور تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی تلقی می‌شود) ، ضمن توجه به ابعاد عاطفی و عملی (پرهیز از مواجهه صرفاً احساسی یا انتخاب دین بر اساس اکراه و اجبار و تلقین محض)؛ یعنی تأکید بر کسب بصیرت دینی

اصول حاکم بر ساحت تعلیم و تربیت اعتقادی ، عبادی و اخلاقی

- در اینجا اصول ایجابی مطرح می شود و رعایت این اصول مستلزم برخی نبایدهای کلی در این زمینه است از قبیل:
- ❖ پرهیز از تحویل تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی به یکی از ابعاد شناختی، عاطفی، رفتاری دینداری (پرهیز از یک‌سونگری و تحویل‌انگاری)
- ❖ پرهیز از تلقین، اکراه و اجبار در بعد اعتقادی و نگرشی تربیت دینی
- ❖ پرهیز از تقارن دعوت به اصل دین و اخلاق با دفاع از عملکرد همه مدعیان دین و اخلاق
- ❖ پرهیز از رویکرد عاطفه‌گرایی و ایمان‌گروی صرف (به معنای واگذاشتن عقل و معرفت)
- ❖ پرهیز از تکفیر و تفسیق (تأکید بر اقناع، شرح صدر و گفت و گو و مدارا)
- ❖ پرهیز از ارائه حجم زیاد مطالب دینی (بدون توجه به ظرفیت فکری مخاطب)
- ❖ پرهیز از تحجر ، خرافه‌گرایی ، بدعت‌گذاری ، التقاط و تطویل و تکرار

اصل تحول مداوم

- حرکت از اصلاح ظاهر به تحول باطن
- حرکت از پیامدگرایی به تکلیف‌مداری
- حرکت از تلقین و عادت به تبیین ، انتخاب و استدلال
- حرکت از ظن به اطمینان و یقین
- حرکت از ارزیابی بیرونی به ارزش‌یابی توسط خود شخص
- حرکت از اصلاح محیط (محدودسازی) به سوی مقاومت در مقابل محیط (مصون‌سازی) و سپس تأثیرگذاری بر آن
- حرکت از انگیزه‌های دنیوی مشروع به انگیزه‌های اخروی (تصدیق)
- حرکت از اصلاح فردی به اصلاح اجتماعی
- حرکت از ارزش‌های عام انسانی به ارزش‌های الهی
- حرکت از اجبار برنامه‌ای به انتخاب فردی
- حرکت از الزام بیرونی به التزام شخصی

اصل ایجاد توازن

- تأکید بر پرورش روحیه نقادی، هم نسبت به مدرنیته و هم نسبت به سنت
- انعطاف پذیری نسبت به واقعیات متنوع محیطی و خرده فرهنگ‌ها و خانواده‌ها (ضمن حفظ اصول)
- توازن بین ظاهر و باطن
- توازن و تلفیق میان اخلاق و دین
- تلفیق و ترکیب مناسب و هماهنگ تعلیم و تزکیه

اصل ایجاد توازن

- ❑ توجه به خصوصیات فردی و جنسی متریان، ضمن تأکید بر مشترکات میان آنها
- ❑ رعایت اعتدال (پرهیز از افراط و تفریط)
- ❑ تأکید متوازن و سازوار بر استفاد از روش های مختلف تربیت اخلاقی و دینی
- ❑ تأکید متوازن بر تبیین، استدلال، حساسیت و عمل اخلاقی
- ❑ جمع بین حفظ امور ثابت دینی و پویایی، نسبت به مقتضیات زمان و مکان
- ❑ این رویکرد نه شناخت گرایی صرف است و نه گرایش به رفتارگرایی دارد بلکه تأکید هماهنگ و متوازنی بر شناخت و عمل اخلاقی و استعلاعی عواطف دارد

اصل رعایت اولویت‌ها (الأهم فالأهم)

- اولویت استدلال بر تعبد
- تقدم پیش‌گیری بر درمان (تقدم مبارزه با علت نسبت به برخورد با معلول)
- دفع افسد به فاسد
- تقدم پیرایش از زشتی‌های اخلاقی بر آراسته شدن نسبت به زیبایی‌ها
- تقدم رفع بر دفع رذایل و عوامل مؤثر در آن
- تقدم فضل بر عدل (تقدم رحمت بر غضب)
- اصالت مصونیت بر محدودیت
- تأکید بر کاربرد دین و اخلاق در زندگی فردی و اجتماعی (با تأکید بر مسائل واقعی زندگی متریان)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت آموزش و پرورش

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

خداوند

خصلت های والای

اخلاقی را دوست دارد

دبیرخانه شورای هماهنگی و اجرایی
سند تحول بنیادین آموزش و پرورش